

FARG'ONA VODIYSIDA 1928–1991 YILLARDA RADIO VA TELEVIDENIYA TARIXI (ANDIJON, FARG'ONA, NAMANGAN)

Karimova Dildora Sadriddinovna

IIV Namangan akademik litsey Tarix fani Bosh o'qituvchisi

karimovadildora975@gmail.com

+998 93 677 90 66

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17439407>

Annotatsiya

Ushbu maqolada Farg'ona vodiysida radio va televideniya tizimining shakllanishi, ularning mintaqaning ijtimoiy hayoti va ma'naviy rivojlanishidagi o'rni yoritilgan. Tadqiqot davomida radio va televideniyaning o'zgaruvchan siyosiy davrlardagi faoliyati, ularning texnik bazasi va kadrlar tayyorlashdagi tajribasi tahlil qilinadi. Shuningdek, 1930-yillarda tashkil topgan dastlabki radiouzellar, 1960-yillardagi telemarkazlarning paydo bo'lishi hamda 1980-yillarda rangli efir tizimiga o'tish jarayonlari haqida so'z yuritiladi. Maqolada arxiv manbalari, o'sha davr matbuot materiallari va og'zaki tarixiy xotiralar asosida vodiyning media tarixida muhim o'rin tutgan voqealar keng yoritilgan.

Kalit so'zlar:

radioeshittirish, televideniya, Farg'ona vodiysi, axborot tarixi, madaniyat, jurnalistika, ma'naviyat, texnik taraqqiyot, ommaviy axborot vositalari, tahririyat, efir.

O'zbekiston tarixida Farg'ona vodiysi har doim ijtimoiy-madaniy faolligi, madaniyat va ma'rifat sohalaridagi ilg'or tashabbuslari bilan ajralib turgan. 1920–30-yillar mamlakatda yangi axborot vositalarining shakllanish davri bo'lib, shu yillarda Farg'onada ham dastlabki radiouzellar tashkil etildi. Ularning asosiy vazifasi aholiga siyosiy yangiliklar, ijtimoiy jarayonlar va mehnat yutuqlari haqida ma'lumot yetkazish edi. 1930-yillar o'rtalarida Andijon va Namanganda ham radiotarmoqlar faoliyati yo'lga qo'yilib, viloyatlararo axborot almashinuvi boshlangan. Radiotizim tez orada Farg'ona vodiysi aholisining kundalik hayotiga kirib bordi, odamlar tongni radio yangiliklari bilan boshlash va kechqurun badiiy eshittirishlar tinglash an'anasiga o'rganib bordilar.

1. 1930–1950-yillar: Radio tarmog'ining shakllanishi

Dastlabki radioeshittirishlar oddiy texnik vositalar yordamida amalga oshirilgan bo'lib, asosan simli tarmoqlar orqali efirga uzatilgan. Urush yillarida radiotizim front va orqa mintaqalar o'rtasida aloqa vositasi sifatida alohida ahamiyat kasb etdi. Shu davrda Farg'ona vodiysi aholisi radiodan yangilik, xabar, she'r va qo'shiqlarni tinglab, ma'naviy qo'llab-quvvatlashga ega bo'lgan. 1945-yildan keyin radiouzellar soni keskin ortib, Farg'onada 40 dan ortiq punktda efir uzatish yo'lga qo'yildi. Bu jarayon viloyatdagi madaniy-ma'rifiy markazlar bilan hamkorlikda amalga oshirilgan. Radiostansiyalar faoliyati asta-sekin professional jurnalistika yo'nalishiga o'tdi va maxsus ovoz rejissyorlari, diktorlar tayyorlana boshladi.

2. 1960–1970-yillar: Televideniyaning kirib kelishi

1959-yilda Farg'ona viloyatida birinchi marta televizion signallar Toshkentdan uzatilgan. 1961-yilda esa Farg'ona viloyat telemarkazi rasmiy faoliyatini boshladi. Dastlabki ko'rsatuvlar madaniy-ma'rifiy mavzularga bag'ishlangan bo'lib, o'sha davrda xalq orasida "Farg'ona ekrani" nomi bilan mashhur bo'lgan.

1970-yillarda esa televideniya faoliyati ancha kengaydi: har bir tahririyatda jurnalistlar, operatorlar va rejissyorlardan iborat maxsus jamoalar shakllandi. Dasturlar qishloq xo'jaligi,

sanoat, ta'lim, sport va san'at mavzularini o'z ichiga olgan. Shu bilan birga, dasturlarda mahalliy san'atkorlar, shoirlar va teatr jamoalari ishtirok etgan. Bu davrda vodiy aholisi uchun televideniya nafaqat axborot manbai, balki ijtimoiy muloqot vositasiga aylandi. Televideniya orqali xalq o'z hayotidagi dolzarb masalalarni muhokama qilish, yangi texnik yutuqlar bilan tanishish imkoniga ega bo'ldi.

3. 1980–1991-yillar: Texnik yangilanish va madaniy ta'sir

1980-yillarda Farg'ona vodiysi televideniya texnik jihatdan sezilarli darajada rivojlandi. Rangli tasvir tizimi joriy etildi, ovoz sifati yaxshilandi, efir tarmog'i kengaydi. 1985-yilda Andijon va Namangan shaharlarida ham to'liq mustaqil efir tarmoqlari ish boshladi. Shu bilan birga, televideniya xodimlari respublika miqyosidagi nufuzli tanlovlarda ishtirok etib, "Eng yaxshi ko'rsatuv", "Ijodiy topilma" kabi nominatsiyalarda g'olib bo'lishgan.

Teleko'rsatuvlar milliy qadriyatlarni targ'ib etish, xalq san'atini rivojlantirish, yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etdi. 1990-yillarga kelib esa Farg'ona vodiysi O'zbekistonning eng faol media hududlaridan biriga aylandi. Shu davrda televideniya jamiyatdagi islohotlar, yangiliklar va ijtimoiy jarayonlarning faol aks-sadosiga aylandi. Har bir viloyatda mahalliy jurnalistlar maktabi shakllandi va ular keyinchalik respublika darajasidagi OAVda faoliyat yuritishni boshladilar.

Xulosa qilib aytganda, Farg'ona vodiysida 1928–1991 yillar oralig'ida radio va televideniya tizimining shakllanishi mintaqaning madaniy, ma'naviy va texnik taraqqiyotida beqiyos rol o'ynadi. Dastlab axborot tarqatish vositasi sifatida boshlangan bu tizim keyinchalik aholining fikrlash madaniyatini o'zgartirgan, ularni yangilik va ilm-fanga yaqinlashtirgan. Bugungi kunda bu tarixiy bosqich O'zbekiston media tarixining eng muhim davrlaridan biri sifatida qadrlanadi. Shu bilan birga, Farg'ona vodiysi OAV tarixida o'z maktabini yaratgan, respublika miqyosidagi media rivojiga o'z hissasini qo'shgan mintaqalar sifatida tarixda mustahkam o'rin egallaydi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Davlat Arxivi hujjatlari, fond 228, ro'yxat 9.
2. "Farg'ona haqiqati" gazetasi, 1965–1988-yillar nashrlari.
3. Tursunov A. "O'zbekiston televideniya tarixiy shakllanish bosqichlari." – Toshkent: Fan, 2014.
4. "Andijon sadosi" gazetasi, 1978–1990-yillar to'plami.
5. Karimov I. "O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida." – T.: O'zbekiston, 1997.